MİTOS

ANTONIS SAMARAKIS

Umut aranıyor

MİTOS

Umut Aranıyor

■

Antonis Samarakis

Antonis Samarakis 1919 yılında doğdu. Atina Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Çalışma Bakanlığında görev aldı. II. Dünya savaşının ilk yıllarında diktatör **Metaxas**'ın hizmetinde çalışmayı reddetti ve direniş hareketine katıldı. 1944'te de Nazilerce tutuklanıp ölüme mahkûm edildi. Cezaevinden kaçarak hayatını kurtardı. Savaş sonrası Birleşmiş Milletler Uluslararası Çalışma Örgütünde görev alan Samarakis, aralarında Türkiye'ninde bulunduğu birçok Avrupa ve Kuzey Amerika ülkesini dolaştı.

Yaşayan çağdaş Yunan yazarlarının en büyüklerinden sayılan Samarakis, **Yanlış** adlı eseriyle uluslararası bir üne de kavuşmuş, yabancı eleştirmenler bu eseri "bir kehanet" olarak nitelemişlerdir. Yunanistan'da on bir, Fransa'da üç kez basılmış olan **Yanlış**, her türlü totaliter rejim ve totaliter ideolojiye karşı yükselen bir insan sesidir. İngiltere'nin ünlü **Cambriç Üniversitesinde**, öğrencilere kaynak kitap olarak gösterilen ve filme de alınacak olan bu eseri, yine yazarının şu sözü çok iyi özetlemektedir: **«Dünyamızda korku varoldukça umut da varolacaktır.»**

Türkiye'de ilk kez E Yayınları tarafından **Çatlak** adıyla yayınlanan bu kitabı **Mitos Yayın** 1990 yılında **Yanlış** olarak yayınlamıştır. Yunanca aslında da kitap **Yanlış** olarak anılmaktadır.

Bu kez **Samarakis**'in 12 öyküden oluşan öykü kitabını sunuyoruz

Umut Aranıyor • Antonis Samarakis
Yunanca aslından çeviren • Gül Özden
Kapak tasarımı: Emre Senan
Ofset Hazırlık • Tem Yapım 149 87 37
Baskı • Mü-Ka Ofset 511 25 99
1. Basım • Kasım 1991
ISBN: 975-7468-13-4

MİTOS YAYINCILIK
Oba Sok. 9/1 Cihangir/İstanbul
Tel: 149 87 37-38 Fax: 149 02 18
Mitos, TEM YAPIM LTD. ŞTİ.'nin kuruluşudur

UMUT ARANIYOR

Antonis Samarakis
Yunanca aslından çeviren
Gül Özden

İÇİNDEKİLER

SARIŞIN SÜVARI	9
BEDEN	15
IRMAK	23
DUVAR	29
BİR SINIR İSTASYONUNDA	35
GÜNEŞ YAKIYORDU	41
BİR GECE	47
BİSİKLET	53
...VE SAAT 7.30, AKŞAM ÜZERİ	57
EV	63
BİR SAVAŞ ÖYKÜSÜ	67
UMUT ARANIYOR	71

SARIŞIN SÜVARİ

Geçen Ocak ayında bir gece, nöbetçi ezcanenin birinden içeri girip, müshil hapı aldı. Son yıllarda, peklikten acı çekiyordu.

Sonra, eve dönmek için, otobüse doğru gitti.

Durakta uzun bir kuyruk vardı. Sabırla bekledi ve sonunda bindi. Ayakta gidiyordu. Kısa boylu, şişman ve göbekli... Geçen Kasım ayı kırkyedisine basmıştı.

Yanındaki itiyordu. Az sonra bir kadın inince onun yerine oturdu. İşte o zaman buldu dergiyi: "Çocuğun Dünyası". Bir çocuk dergisini, ilk defa görüyordu. Hiç ilişkisi olmamıştı çocuk dergileriyle.

Renkli dış kapağına göz gezdirdi. Beyaz atının üzerinde, dört nala giden bir kovboy. Daha aşağıda

şöyle yazıyordu: Yeni romanımızı takip ediniz. İlk sayı "Uzak Batı'da Macera" ile başlıyor.

Dış kapağında, her Cumartesi çıktığı yazılıydı. Elindeki, derginin son sayısıydı; sayfaları henüz kesilmemiş, onu ne yapsın, bilemiyordu. Ondört yıllık evliliğinde hiç çocuğu olmamıştı. Karısıyla ilgiliydi bu durum.

Bakanlıkta, onsekiz yıllık, sıradan bir memurdu. İş arkadaşları çocuğu olmadığı için ona takılırlardı.

Çevresini gözden geçirdi, dergiyi verebileceği bir çocuk yoktu. Büyük bir yalnızlıktı gördüğü. Düşündü, yeğenine verebilirdi. İlk kuzeninin çocuğu, onbir yaşında haşarı bir oğlandı. Yakın bir evde oturuyorlardı.

Otobüs, kötü kokuyordu.

Eve varınca, salonun yanındaki özel odasına geçti. İki kitap etajeri ve kütüphanesiyle küçük bir büroydu burası. Yemek henüz hazır değildi. Karısı, mutfakta kıymalı makarna hazırlıyordu. Yemek oluncaya kadar odasına çekildi. Dergiyi, etajerin üzerine bırakıp, gazetesini açtı. Sol bacağı ağrıyordu. Karısından bedenini ovuşturmasını isteyecekti. Hava nemli iken ya da merdiven çıkarken, romatizmaları acı veriyordu.

O zamandan bu yana bir hafta olacaktı. Akşam yemeğinden sonra uyumak istemedi canı. Odasına kapanıp bir ansiklopedi açtı.

Karısı kahve pişirmişti. Biraz uzandı.

On dakika kadar okuduktan sonra sıkılıp kalktı. Bir sigara yakarak, odada bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Sonunda uyumaya gitmeli diye söylendi. İşte o zaman, etajerde unuttuğu "Çocuğun Dünyası" dergisi, gözüne çarptı. Biraz vakit geçirmeyi düşündü.

Dergiyi eline aldığında onbire on vardı. Bıraktığında ise birbuçuk.

Kenarını, köşesini her yerini okudu. İki öykü: "Uzak Batı'da Macera" ve "Vahşi Ormanda İki Yıl", bir önceki sayının devamıydı. Daha küçük çocuklar için, "Sonbahar Perisi" adlı bir masal ve zekâ testleri sayfası. Bulmaca ve bilmeceleri çözdü. Resim bulmacayı çözmek için epeyce uğraştıysa da inatla sonucu buldu: bir tavşancıktı, annesi de onu arıyordu. Sonra küçük okuyucuların yazılarının yayınlandığı, "Küçük Arkadaşlarımız Yazıyorlar" sayfasını okudu. "Küçük Arkadaşlarımız Arasında" sayfasında ise çocuklar değişik takma adlarla, birbirlerine takılarak mektuplaşıyorlardı. Sonunda dergiyi bir çekmeceye koydu ve uyumaya gitti. Ağzı yarı açık, sırt üstü uyuyan karısının yanına uzandı.

O gece, bir rüya gördü. Uzak Batı'da bir vadide, beyaz bir atın üzerinde, dört nala giden bir kovboydu. Öyle dört nala giderken diğer tarafa döndü ve uyanmadan karısının üzerine düştü. Karısı ise uyanıp, önce kocasının, kendisini arzuladığını sandı; epeyce zaman oluyordu, böyle sevecenlikleri bırakalı; onun uyuduğunu görünce diğer tarafa dönüp, tekrar uyudu.

Bir şey olmuştu içinde, o geceden beri. Bir şey değişmişti.

Her Cumartesi, "Çocuğun Dünyası"nı alıyordu artık. Büfeden onu alırken, çevresine gizlice göz gezdiriyordu. Yasadışı bir şey yaptığı duygusunu taşıyordu. Ve aynı gece, yemekten sonra, odasına kapanarak, dergiyi okuyordu. Hiç kimseye bir şey söylememişti. Hem onu kim anlayabilecekti ki!

Dergileri, odasındaki bir çekmeceye kilitliyordu.

Bir şey olmuştu, içinde. "Çocuğun Dünyası" dergisini okuyarak, yeniden bulmuştu çocukların dün-

yasını. Büyüklerin dünyasından o kadar değişik bir dünya ki!

Büroda, boyun eğmeye son verdi artık. Önceleri bir yanlışlık gördüğünde, konuşmaya çekiniyordu. Alışkanlıkla, itirazsız kabul etmek mi? Şimdi değişmişti durum. Evet, bir gün bakanlığın bir yöneticisi, onu odasına çağırıp mevzuat dışı bir işler yapması için zorlandı; işlem onun elinden geçiyordu. Bir dilekçeyi eski tarihle kayda geçmesini istiyordu. O, salt reddetmekle kalmayıp, öyle şiddetli bir yumruk indirdi ki masadaki kahve dökülüp evraklar lekelendi. Yönetici, neye uğradığını bilemedi. Ondan hiç beklemiyordu bu davranışı.

Karısı, ondaki değişikliği görüp endişelendi. Onun kendine özen gösterdiğini farkediyordu; iki kravat almış, görünüşünü düzeltmişti. Yaşamına, başka bir kadının girdiğini aklından geçirdi. Ama onun, kendisine karşı daha şefkatli olduğunu görerek sakinleşti. Eski aşkının yeniden alevlendiğini düşündü.

Bunların dışında, pekliği de geçmişti.

Bir gün, "Küçük Arkadaşlarımız Yazıyor" sayfasına kendi yazdığı bir şiiri gönderdi. Şiirin adı, "Sonbaharı Seyretmek". Elbette ki, takma bir ada ihtiyacı vardı, bunun için. Değişik adlar düşündü, sonunda "Sarışın Süvari" adını seçti. Kendisi esmerdi, oysa nasıl da kıskanırdı sarışınları. Hep sarışın olmak istemişti.

Şiirini yayınladılar. Ne büyük mutluluktu, hissettiği. Arkasından bir diğeri daha yayınlandı, üçüncüyü ise şu gerekçeyle reddettiler: "Küçük Arkadaşımız, seçtiğin konu senin yaşın için olağanüstü. Azıcak büyümeyi bekle ve sonra yeniden dene."

İşte böyleydi durum. "Çocuğun Dünyası"yla geçen o ilk geceden bu yana, ikibuçuk ay olmuştu.

Son sayıda "Küçük Arkadaşlarımız Arasında" sayfasında şu duyuruyu gördü:

«Müzikli bir gece düzenlemeye karar verdik. Adları aşağıda yazılı tanıdık veya tanımadık arkadaşlarımızı davet ediyoruz, bize aramızda bulunma mutluluğunu versinler. Karmen, Maria, Stuart Agrebeli, Demir Maske, Büyük Napolyon, Melankolik Kahraman, Sarışın Süvari...»

Değişik takma adları okumaya devam ediyoruz. Daha aşağıda:

«Mutlaka bekliyoruz; 2 Nisan Cuma günü, saat 7'de, Zafer sokak 145 numara, 3. katta.»

Verenik - Sava Prensesi - Karakorsan - Poseidon - Dalgaların Şeytanı"

"Sarışın Süvari"ın aralarında bulunmayışına, elbette üzülecekti çocuklar diye aklından geçirdi. Fakat başka türlü de olamazdı.

"Zafer Sokak 145" diye seslendi şoföre. "Mümkün oldukça acele et! Taksimetrenin yazdığının iki katını ödeyeceğim."

Araba, öyle hızlı gidiyordu ki, iki kez nerdeyse çarpışacaktı. Onu ilgilendiren, yalnızca oraya zamanında yetişmekti. Saat yediyi yirmi geçiyordu, biraz gecikmişti. Davetiyede yedi olarak belirtilmişti.

Nasıl çıkmıştı bakanlıktan. Nasıl yerlere atmıştı evrakları ve mürekkep şişesini. Masanın çekmecesi açık, herşeyi öylece bırakıp, basamakları ikişer ikişer atlayarak merdivenleri inerken Şef'e rastladı. İzinsiz dışarı çıkıyor diye bir şey söylediyse de, onu hiç umursamadı.

Çok güçlü bir el, aniden içinde alevlenen bir güç yakalamıştı onu; Cuma akşamı, büroda iken 5-8 akşam mesaisinde öyle her şeyi bırakıp gitmesine neden olmuştu.

Yaklaşıyorlardı. Bir şey almak istedi. Eli boş gidemezdi. Bir şey götürmeliydi. Tatlı, çiçek... Yolun sağında bir çiçekçi dükkânı gördü. Taksiden inip, bir demet gül aldı; Kırmızı güller.

Sonunda vardılar. Ellerinde çiçeklerle kapıyı çalarken kalbi, çarpıyordu. Yukarıda, 3. katta, ışıklı bir pencere... Ve akordeon sesi duyuluyordu.

Kapı açıldı ve içeri girdi. Tahta merdivenleri aceleyle çıkarken, romatizmalarını unutmuştu.

Son basamakta, iki erkek ve bir kız çocuğu duruyordu. 14-15 yaşları civarında. Onları görünce duraksadı.

«Sarışın Süvari» dedi.

Tanıştırılmak için adını söylercesine ağzından çıkıverdi sözler.

«Gelmeyecek mi» diye sordu daha uzun boylu olan çocuk.

«Ne?... Gelmeyecek mi?» dedi, diğeri.

«Hasta mı» diye sordu, ilk çocuk yeniden.

«Ne yazık!» dedi kız. Onu tanımayı çok istiyordum.

O ise, hiç konuşmadan bakıyordu, üç çocuğa da. Tek bir söz dahi söyleyemiyordu.

Ani bir haraketle, gülleri kız çocuğun ellerine bıraktı; dönerek merdivenleri hızlı hızlı inip, dışarı çıktı. Üçüncü kattaki akordeon sesi duyuluyordu. Neşeli bir melodi çalıyordu, iç geçirdi karanlık gecede, elleri boştu şimdi; ve kalbi boş...

BEDEN

68. ilahiyi okuyordu, yağmuru duyduğunda.

"Yağmur yağıyor" diye düşündü. "İlginç! Oysa hava, hiç yağmur yağacak gibi görünmüyordu"

Aniden kesti derin düşünmeyi. Yağmur, dış bir olaydı ve onun için ilahiyi kesmeye değmezdi. Yeniden başladı ilahiye:

"O büyüktür, senin kurtuluşunu istiyor. Ben düşkün ve fakir değilim ki; Tanrı bana yardım etsin."

Dışarıda, yağmur giderek şiddetleniyordu.

Yaklaşık iki hafta olmuştu, bu semte atanalı. Kilise için birinci bölgeydi burası. Gerçekten de ne çok istemişti, böyle bir bölgeye atanmayı. Şöyle söylemişti yetkiliye:

« Sizden, görevime bir kenar mahalle papazı olarak başlamamı isteyecektim.»

Bu iki kelime, "kenar mahalle", içinde tuhaf bir yankı yapıyordu. "Biraz romantik görünüyorum" diye düşünürdü bazen. Çok gençti ve o zamana dek yaşamı bütün yönleriyle tanıma fırsatı olmamıştı. Orta sınıf bir aileden geliyordu. Banka memuru olan babası, önceki yıl ölmüştü. İçindeki Tanrı korkusu, Tanrının emirlerine itaat, babasından miras kalmıştı. Ortaokulu bitirince, din okuluna kaydını yaptırdı. Hayali, rahip olmaktı. Ve Tanrıya böyle hizmet etmeyi düşlüyordu. "Kayıp Koyunlar"ı, çobana olabildiğince yaklaştırmak.[1]

Bitişik odadan karısının derin solukları duyuluyordu. Yarı açıktı kapı.

İki hafta yalnızlık çekmişti, bu mahallede, ama onay alması için bir fırsattı bu. Mahalleli, büyük oranda Tanrının yolundan uzaktı. Ahlak öğretisine göre durum ümitsizdi. Fakat kendi ümitsiz değildi. Geçen Pazar günü, küçük kilisede ahlak konusu üzerine ateşli bir konuşma yapmıştı. Dinleyicilerde, büyük etki bırakmıştı. Uygulamaya koyacağı konunun çerçevesini önceden hazırlıyordu. Mahallenin bazı dindarlarıyla şimdiden ilişki kurmuştu ki; bunlar bir Hıristiyan örgütünün üyeleriydiler. Ve bu örgütlenmeyle mahallede Tanrının yolundan ayrılma ilerlemişti.

Hıristiyan örgütün, ileri gelenlerinden olan mahallenin büyük bakkalı, yaptığı bir toplantıda:

«Dünya nimetlerinin çekiciliği hüküm sürmekte mahallemizde» dedi. (İşgalde, karaborsayla zengin olmuştu fakat, Hıristiyan örgütü için bunun bir önemi yoktu. O başka, bu başka...)

«Beden» diye atıldı bir diğeri, küçük bir dükkân işletiyordu. «Herşeyden önce beden» dedi.

Sesi isterik bir tondaydı.

« Bedende ısrar ediyorum » diye sürdürdü, gırtlak kıkırdağı inip çıkıyordu.

« Ve ben, alkolizmde ısrarlıyım» dedi bir başkası.

Her biri bir şey söylüyor ve onda ısrar ediyordu. Mahallenin papazı onları teskin etti. Ve bu ahlak dışılığı geri püskürtmek için, "planlı bir çalışmayla ilerlemeliyiz" kararını vererek toplantıyı sonuçlandırdılar.

Şimdi, 76. ilahiyi okuyordu. Az önce yediği balık çorbasından geğirdi. Karısı çok iyi yapardı bu çorbayı.

Yağmur, aynı yoğunlukta devam ediyordu.

Hızlı hızlı kapı çalındı aniden.

«Aç» dedi çocuksu bir ses.

Pijamalıydı, paltosunu omuzuna atıp, kapıyı açtı. Oniki yaşlarında, yağmurdan ıslanmış bir oğlan çocuğu girdi içeri.

«Ne oluyor» diye sordu çocuğa.

«Beni annem gönderdi. Ölmek üzere olan biri var. Kinoniya yapmak[2] için acele etsin diyor.»

Kurulanması için ona, bir havlu verdi.

«İstemem» diyerek havluyu bıraktı çocuk.

Giyinmek istedi. Ama yatak odasında uyuyan karısını uyandırmaktan çekindi.

«Başını duvara çevir» dedi çocuğa, pantolonunu giymek için.

Çocuğun gizli gizli kendine baktığını gördü.

«Küstah» diye düşündü.

Birlikte dışarı çıktılar. Bardağı[3] almak için kiliseden geçeceklerdi. Uyanıp onu göremeyince merak etmesin diye karısına, iki satır not bırakmıştı.

Yağmur, şiddetle devam ediyordu. Çocuk, önden yürüyordu.

«Nerede oturuyor» diye sordu.

«Daha aşağıda.»

Çocuk, konuşmak için isteksizdi. Yağmurdan ıslanarak yürüyordu. Rahipse, bardağı göğsünde sıkıca tutarak onu takip ediyordu.

Yürürken, bir yandan da düşünüyordu. Ölümü yaklaşmış birine ilk defa Kinoniya yapacaktı. Heyecanlı olması doğaldı. Kaldı ki bu ilk olaya, insanların Tanrıyı unutup, günahlarla yaşadığı bir semtte rastlıyordu.

Yürürken dua ederek, Tanrıdan bu gece kendisine güç vermesini istedi. "Kayıp bir koyunu", O'na yakın getirebilsin diye.

Çocuk, su dolu bir çukura batınca,

«Hey senin boynuzuna... Belediye Başkanı» diye küfürü bastı.

Her defasında, söylediği küfürleri incelemeli diye düşündü. Daha sonra konuşacaktı çocukla.

«Burası, dedi çocuk.»

Oda, yaklaşık üçe üç metre boyutunda ve avlunun sonundaydı. Adam, yalnızdı. Demir bir yatakta, başı ve sol eli battaniyenin dışında yatıyordu.

Başka bir odadan gramafon sesi duyuluyordu.

«Ya öldüyse, dedi çocuk.»

Ama devam etmedi. Yatağın kenarında durdu, adama bakıyordu.

Küçük masanın üzerinde, cılız ışıklar saçan bir gaz lambası duruyordu ve camının üzerinde bir firkete... (camın çatlamaması için) (Ç.N.)

Rahip, şemsiyesini kapattı. Bardağı masanın

üzerine bırakıp, adama doğru eğildi. Gözleri kapalı, hareketsiz yatıyordu. Altmış yaş civarında. Ama, henüz ölmemişti. Nefes alıyordu.

Yağmur, daha şiddetli devam ediyordu. Bir an yaşlı adamın gözlerini açtığını gördü. Onunla konuşmak istiyordu ama nasıl başlayacağını bilemiyordu. Bu arada, gözlerini yeniden kapatıp, derin bir uykuya daldı adam.

«Öldü mü» dedi çocuk, bulunduğu köşeden.

«Hayır» diye cevapladı Rahip.

Sessizlik oldu. Az sonra sordu:

«Yalnız mı yaşıyor?»

«Evet.»

«Uzun süre mi hasta?»

« Evet.»

«Neyi var?»

«Açlık» demek istedi çocuk ama hiçbir şey söylemedi. Papazın, henüz buradaki durumu anlamaması tuhaf geldi çocuğa. Yaşlı adamın, hastalığının ne olduğunu anlamamıştı. Elbette, günler önce, doktor gelip: "Bir şey yapamayız. Çok bitkin. Onun için, çok geç." dediğinde burada değildi Rahip.

Çevresine bakındı. Odada, bazı eşyalar vardı; demir bir yatak, bir masa, bir sandalye ve bir dolap.

Bir de takvim asılıydı duvarda. 10 Temmuz Perşembe'yi gösteriyordu. Oysa Kasım ayında bulunuyorlardı.

Duvardaki çerçevede, nefis bir manzara.

Gözlerini açtı, yaşlı adam.

«Geldin mi» diye sordu.

Sesi çok derinden ve yorgun çıkıyordu.

«Evet, geldim.»

«Neden siyahlar giyiyorsun» diye sordu yaşlı adam.

Çocuğa baktı. Soluk alıp verişi daha düzenli ve derindendi.

«Seninle konuşmak istedim» dedi ve adamın solgun yüzüne doğru eğildi.

İşte, şimdi ona Tanrı ve sonsuzluktan sözedecekti. Fakat, gözlerini tekrar kapadı adam.

Bitişik odadaki gramafon, hâlâ çalıyordu.

Çocuk, köşede taşlaşmış gibi öylece ayakta duruyordu.

Elini, yaşlı adamın alnına koydu. Terliydi. Soğuk bir ter.

Masanın üzerinden bardağı aldı. Çocuğa, gelip onu biraz kaldırmasını işaret etti. Gözlerini açtı, yaşlı adam.

Kaşığa, kutsanmış şaraptan doldurdu.

«Hadi» dedi.

Ağzını hafifçe açtı.

Nerdeyse başlayacaktı:

«Tanrının adına...»

Tamamlayamadı.

«Hadi ver» dedi yaşlı adam yutkunarak.

Ona baktı.

«Hadi ver!»

Ağzı yarı açık, bekliyordu. Rahip ise Tanrı ve sonsuzluk için konuşmaya hazırlanıyordu. Bir heyecan duydu içinde.

«Hadi ver!»

Bir kıpırtı farketti göğsünde, bir şefkat, bir sevecenlik; acıkan çocuğunu besleyen bir baba gibi his-

sediyordu. Bir kaşık, sonra bir kaşık daha veriyordu.

Yaşlı adamın gözlerinde, bir başkalık vardı şimdi. Ve bir başkalık çocuğun gözlerinde.

Yağmur, yağmaya devam ediyordu. Gramafon da, hiç susmamıştı.

«Tanrım» dedi adam.

Rahipse, hiçbir şey söylemedi.

---

[1] "Kayıp Koyunlar": Hıristiyan dininde, çoban Tanrıyı, koyunlar ise insanları temsil eder. Kayıp koyunlar ise Tanrının yolundan ayrılmış insanlardır. (Ç.N.)

[2] Kinoniya yapmak: Dini bayramlarda veya ölmek üzere iken, papazın sunduğu bir parça ekmek ve bir kaşık şarapla vücudun temizlenmesi. (Ekmek ile şarap, İsa'nın kanı ve vücudunu temsil ediyor.) (Ç.N.)

[3] Kilisede, Kinoniya işleminde kullanılan altın veya gümüşten yapılmış, değerli taşlarla süslü bir bardak. (Ç.N.)

IRMAK

Emir, oldukça açıktı: Irmağa 200 m. yaklaşmak ve yüzmek yasaktır. Bu açıklama, hiçbir yanlış anlamaya yer vermiyordu. Emre uymayanlar askeri mahkemeye sevkedilecekti.

Binbaşı, emri onlara günlerce önce okudu. Bütün taburu, toplayıp emri herkese duyurdu. "Komutanlığın emri!". Şakaya gelmezdi.

Irmağın yakasında konaklayalı, üç hafta oluyordu.

Irmağın diğer yanı ise düşman bölgesiydi ve düşman güçler, çoğunluk tarafından "Diğerleri" diye adlandırılıyordu.

Hareketsiz üç hafta geçirdiler. Her ne kadar sessizlik hakimse de, bunun uzun sürmeyeceği kesindi.

Irmağın, her iki yakası da ormanlıktı. Sık ağaçlarla örtülü derin bir orman. Hem onlar, hem diğerleri ormanın içinde karargâh kurmuşlardı.

Diğerlerinin, orada iki taburu olduğuna dair ön bilgi almışlardı. Şimdiye dek saldırmadıylarsa da, kimbilir ne yapmayı planlıyorlardı. Bu arada, her iki taraftan nöbetçiler ormandaki yerlerinde gizlenerek, her türlü olasılığa karşı hazır durumdaydılar.

Üç hafta! Nasıl geçmişti üç hafta! Yaklaşık ikibuçuk yıl önce başlayan savaşı unutmuş gibiydiler, sanki ara vermişlerdi.

Irmağa vardıklarında henüz soğuktu. Oysa, birkaç gündür hava yumuşamıştı. Artık bahardı!

Irmağa, ilk yanaşan çavuştu, sabah vakti bir dalış yaptı. Daha sonra iki ateş hattında, kendi taraflarına doğru süzüldü. Irmakta çok fazla kalamazdı.

Başka bir gün, iki asker daha kendilerini tutamayıp ırmağa daldılar. Onları, tekrar gören olmadı. Yalnız, aralıksız salih sesi duydular ve sonra sessizlik.

Irmak, ne kadar çekiciydi. Suların akışını dinlemek, arzularını kamçılıyordu. Kir içindeydiler, bu iki yıl boyunca. Eski yaşantılarından çok uzaktılar. Ve işte, şimdi bu ırmak yanlarında bulunuyordu. Ama, ya komutanlığın emri...

«Lanet olsun komutanlığın emrine» dedi, o gece dişlerinin arasından.

Dönüp duruyordu yatakta, rahat yoktu. Öteden ırmağın sesi duyuluyordu ve bir türlü rahat bırakmıyordu onu.

Bir gün gidecekti. Kesinlikle gidecekti. Lanet olsun komutanlığın emrine!

Bütün askerler uyuyorlardı. Sonunda O da uy-

kuya daldı. Bir rüya gördü o gece, bir kabus. Başlangıçta, ırmağı gördü, gerçekte olduğu gibiydi. Irmak önündeydi ve onu bekliyordu. O ise, kıyıda çıplak, atlayamıyordu bir türlü. Sanki görünmeyen bir el tutuyordu. Sonra ırmak, bir kadın şekline büründü. Genç bir kadın, esmer, diri vücutlu, Çırılçıplak çimenlerin üzerine uzanmış onu bekliyordu. Ve o, çıplak genç kadının önünde öylece duruyordu. Sanki görünmez bir el tutuyordu onu.

Uyandığında, bitkin hissetti kendini. Henüz şafak sökmemişti.

Irmağın kıyısına varınca, durup çevreyi gözden geçirdi. Irmak! Gerçek miydi bu? Bazı anlar uzun uzun düşünürdü, acaba gerçek değil mi, diye... Acaba bir hayal, bir serap mıydı?

Irmağın çekiciliğine kapılacak uygun bir zaman bulmuştu. Harikaydı o sabah! Eğer şanslı ise, kimsenin ruhu bile duymazdı...

Bir dalsa ırmağa, sulara bırakşa kendini, ötesi onu hiç ilgilendirmiyordu.

Elbiselerini ve tüfeğini, kıyıda bir ağacın altına bıraktı. Çevresini son bir kez daha gözden geçirdi, etrafta kimseler var mı diye. Sonra karşı kıyıyı gözden geçirdi. Diğerlerinden kimse var mıydı? Ve ırmağa girdi.

Irmağa böyle çırılçıplak girdiği bu ana dek, aldığı iki yaradan iki buçuk yıldır acı çekiyordu. Oysa şimdi bir başka insan gibi hissediyordu kendini. Sanki gizli bir el, bu ikibuçuk yıla sünger çekmişti.

Bazen sırtüstü, bazen düz yüzüyordu. Kendini akıntıya bıraktı. Sonra dibe daldı...

Yirmi yaşında bir asker değil, bir çocuktu şimdi, ama bu son ikibuçuk yıl derin izler bırakmıştı içinde.

Irmağın her iki yakasında, kuşlar sağa sola kanat çırparak uçuşuyor, zaman zaman üzerinden geçerek onu selamlıyorlardı.

Şimdi önünde akıntının sürüklediği bir dal parçası vardı. Nefis bir dalışa hazırladı kendini. Ve başardı. Tam sürüklenen dal parçasının yanında su yüzüne çıktığında, büyük bir mutluluk duydu. Fakat aynı anda kendinden otuz metre kadar uzaklıkta, yüzen birini gördü.

Durdu ve daha iyi görmek için çabaladı.

Karşısındaki de yüzerken onu görmüştü. Durdu. Karşılıklı bakışıyorlardı.

Hemen asker oluverdi yeniden. İkibuçuk yıllık savaşın içinde bir asker; bir de savaş madalyası almıştı. Tüfeğini ağacın altına bırakmıştı.

Karşısındakinin kendilerinden mi, yoksa "Diğerleri"nden mi olduğunu anlayamıyordu. Nasıl anlasın ki; sadece kafasını görebiliyordu karşısındakinin. Kendilerinden biri olabilirdi. Diğerlerinden biri de olabilirdi.

Birkaç dakika, ikisi de öylece hareketsiz durdular. Sessizliği bir hapşırık sesi kesiverdi. Hapşırınca da alışkanlıkla yüksek sesle bir küfür savurdu. O zaman karşısındakinin diğer kıyıya doğru hızla yüzmeye başladığını gördü. Hiç vakit kaybetmeden o da kendi tarafına doğru bütün gücüyle yüzdü. Kıyıya ondan önce varıp, ağaca doğru koşarak kaptı tüfeğini. Diğeri ise henüz çıkıyordu sudan. Ve şimdi "Diğeri"de tüfeğini almak için koşuyordu.

Tüfeğini kaldırıp nişan aldı. Tek kurşunla onu kafasından mıhlamak çok kolaydı. Diğeri, çırılçıplak koşarken açık bir hedefti önünde. Yirmi metre kadardı aralarındaki mesafe.

Hayır, tetiği çekemedi. "Diğeri" orada, dünyaya

geldiği gibi çıplak. Keza kendi de burada, dünyaya geldiği gibi, öylesine çıplak.

Tetiği çekemiyordu. İkisi de çıplaktı. Elbiselerinden sıyrılmış. İsimlerinden... Ulusal kimliklerinden ve haki renkli özlerinden sıyrılmış, iki çıplak insan!

Tetiği çekemiyordu. Şimdi ırmak onları ayırmıyor, aksine birleştiriyordu.

Tetiği çekemiyordu. Şimdi başka bir insan olmuştu "Diğeri". Vurgusuzdu "D", ne daha az ne daha çok.

Tüfeğini indirdi. Başını eğdi. Ve başka hiçbir şey göremedi. Kuşları duydu yalnız; karşı kıyıdaki bir el ateşten sonra korkuyla kanat çırpıyorlardı. "Önce diz çöktü, sonra toprağa kapaklandı.

DUVAR

Bir sanayi semti. Şehirden oldukça uzak bir mahallede, çok odalı ve içinde birçok insanın yaşadığı bir avlu. Bütün sanayi semtlerinde olduğu gibi oraya da ağır bir hava hakimdi.

Avluda yaşayanlar, çoğunlukla fabrikada çalışıyorlardı. Aileler ve tuvaletin yanındaki odada yalnız yaşayan 45 yaşlarında kıdemli bir memur.

Avlunun etrafında, başka avlular, alçak ve tek katlı başka evler vardı.

Avluyu, sırayla kadınlar badanalıyorlardı. Ve saksılarda çiçekler yetiştirmişler... Tuvalet, nasıl da kokuyordu, bir şey yapılamaz mıydı acaba?

Avlunun önünden bir yığın otomobil geçiyordu. Çevre fabrikalarla dolu olduğundan, çok hareketliy-

di. Ama avluya girer girmez sanki başka bir dünyaya giriyordu insan.

Erkekler gibi fabrikada çalışmayan kadınlar, sabahları odaları düzeltiyor, avluyu süpürüyorlardı. Sonra çamaşır yıkamaya koyuluyorlar. O zaman bir yığın erkek, kadın ve çocuk çamaşırı çıkıyordu ortaya. Elbette çocuklar da vardı avluda. Küçük çocuklar bütün gün oynuyorlardı, büyükleri okula gidiyor, daha büyükleri ise çalışıyorlardı. Bir de hasta çocuk vardı.

Elbette zaman zaman hastalanıyorlardı, avluda yaşayanlar. Basit hastalıklardı bunlar. Ama bu çocuğun hastalığı ciddiydi.

Annesi ile birlikte tek bir odada yaşıyordu. Anne, gözlerinde hep korkulu bir bakış olan, kısa boylu, zayıf bir kadın. Duldu. Kocası son savaşta öldürüldüğünde henüz bebekti oğlu. Onu büyütmek için çok eziyet çekti. Bir dokuma fabrikasında çalışıyor aynı zamanda çamaşırcılık da yapıyordu.

Çocuk, oniki yaşına gelince bir makina fabrikasında çalışmaya başladı. Annesine yardım etmek istiyordu. Çünkü, yasaya göre, ondört yaş ve yukarısı çocukların çalışması mümkündü.

Şimdi onbeş yaşındaydı. Makina fabrikasında devamlı çalışıyor, geceleri ise teknik okula gidiyordu.

Bir akşam üzeri, fabrikada çalışırken ortaya çıktı hastalık. Kuvvetli bir öksürük -son zamanlarda öksürüyordu ama önem vermemişti- ile birlikte aniden kan tükürdü.

Onu, hemen bir sağlık kuruluşuna götürüp röntgen filmi çektirdiler. Hastalık, sol akciğerindeydi.

«Dinlenme, iyi beslenme, temiz hava» dedi dok-

tor annesine. Kadının bakışları korku doluydu. Diğer zamanlardakinden daha derin bir korku.

Ve ekledi.

«Keza, ruhsal durumuna dikkat etmeli!»

Kadın, çocuğunu aldı ve çıkıp gittiler.

Dinlenebilirdi elbette; çocuk çalışmayı bıraktı böylece. Annesi, ona elden düşme bir şezlong alıp, avluya koydu. Her gün çıkıp avluda oturuyordu.

İyi beslenme... Fazla mesai yapıyordu. Çocuğun beslemesine özen gösterebilmek için, tükenircesine çalışıyordu.

Temiz hava. İşte bu çok zordu çocuk için. Semtin, ağır bir havası vardı. Bunun için ne yapabilirdi kadıncağız. Fabrikaların, havayı kirletmelerini önleyemezdi ki.

Fakat, doktorun son sözleriyle ne demek istediğini anlayamamıştı:

«Keza, ruhsal durumuna dikkat etmeli!»

Çok önemli bir şey olmalı diye düşünerek korkuya kapıldı. Bir gün, komşusu kıdemli memura sözetti bundan. Adam ona, çocuğun yaşantısının endişesiz ve huzurlu olması gerektiğini açıkladı.

Kimse tam anlamıyla ne olacağını bilmiyordu. Bildikleri, sadece, bitişikteki tek katlı evin iyi bir fiyatla satıldığıydı. Zengin biriydi yeni sahibi ve evi yıktıracaktı. Sonra ne olacağını ise kimse bilmiyordu.

Bitişiktekiler, apar-topar taşındılar ve bir sabah işçiler gelip yıkıma başladı.

Duvar, günden güne biraz daha yükseliyordu.

Söylentiye göre yeni sahip, arsanın etrafını çevrelemek istiyordu. Bunun için duvarın yapımına başladılar. Bazıları, fabrika inşa edileceğini söylüyorlardı.

Avluda yaşayanlar, başlagıçta kaygılanmadılar. Neden kaygılansınlar ki? Bir duvar, sadece bir duvar. Lakin, duvar iri iri taşlarla yükseldikçe mahalleli acı çekiyordu.

Duvar yükseldikçe, bütün ağırlığıyla mahallelinin üzerine çöküyordu. Bir metre oldu, sonra iki metre, ikibuçuk metre, üç metre... Ve hâlâ yükseliyordu! Ustalar her gece, duvarın yükseldiğini, ama daha yükselmesi gerektiğini konuşuyorlardı.

Duvar, yaşamlarına aniden giren yeni bir gerçeklikti.

Bir gece tornacı, karısı ile kavgaya tutuştu. Bitişik odada karısı ve iki çocuğu ile yaşayan tramvaycının tuvalete giderken karısı ile cilveleştiğini zannetti. Kötü bir kavga oldu, tekme tokat...

Başka bir akşam iki kadın, hiç değmeyecek bir şey için sudan bir bahaneyle kavgaya giriştiler.

Avluda yaşayanların çoğu başka insanlar oluvermişti.

Memur bile, alışılmış sakinliğini kaybetmişti. Geceleri uyuyamıyordu. Duvar, bir kabus gibi önüne dikiliyordu. Oysa ona daha çok acı veren çocuğu düşünmesiydi. Duvar yükseldikçe, çocuk da kötüleşiyordu.

«Keza ruhsal durumuna dikkat!»

Doktorun konuşması ile gelişen olayların zıtlığını aklından geçiriyordu. Çocuk avluya çıkıyor, her zaman olduğu gibi şezlonga uzanıyordu. Gün boyu, suskun ve düşünceli öylece oturuyordu. Günden güne eriyordu. Yüzü sararmış, gözlerine gölgeler inmişti. Sanki çocuğun göğsüne çöreklendi bu duvar, sol akciğerine.

Gece bitmiyordu. Uyku tutmaz olmuştu.

Az önce soyunmaya başlamıştı. Bitişikteki tuva-

let leş gibiydi. Gömleğini çıkarıp atletle kaldı. Pantalonunu çıkardı. Sonra ayakkabılarını çıkaracaktı. Ve yetişemedi iç donunu çıkarmaya, uzun, beyaz iç donunu. Duvar geldi aklına.

Işığı söndürdü, sandalyeye oturup bir sigara yaktı.

Duvar, tüm yaşamlarını değiştirmişti. Karısından kuşkulanan tornacıyı düşündü, bu kuşku kemirip duruyordu onu. Başkalarını düşündü; duvar şu veya bu şekilde onları da etkiliyordu. Ve günden güne biraz daha ölüme yaklaşan çocuğu düşündü.

«Keza ruhsal durumuna dikkat!»

Avludaki herkesin uyuduğundan emindi. Vakit hayli geçti. Gece yarısını geçmişti.

Düşünceler, birbiri ardına ve yoğun, dolaşıp duruyordu kafasında.

Bir memurdan başka bir şey değildi, kıdemli bir memur. Hep ölçülüydü. Hayatı boyunca normali hiç aşmamıştı.

Oysa bir şeyler yapmalıydı şimdi. Kendisi için değil, başkaları, avlunun diğer insanları için. Kısaca insanlar için.

Sigara üstüne sigara içiyordu.

Duvar, gecenin karanlığında bile pencereden farkediliyordu. Olanca ağırlığıyla yükseliyor ve onu eziyor, eziyordu. Korkunç bir görünümü vardı duvarın. Aniden duvarın yaşam olduğunu hissetti, insanların üzerinde yükselen ve onları ezen, günden güne onları ezen bir yaşam...

Ayağa fırladı, çekmeceyi açtı, eski tabancasını alıp avluya çıktı. Atlet, uzun iç donu ve ayakkabılarıyla. Duvar oradaydı, o korkunç yüzünü görüyordu. Duvar... Oradaydı duvar. "Evet, onu ben öldüreceğim!" diyecekti, polisler geldiğinde. Duvar

oradaydı ve yaşam orada. Duvar ve yaşam. Duvar, duvar, duvar...

Altı kurşunu da onun üzerine boşalttı.

BİR SINIR İSTASYONUNDA

Çocukluğundan beri trenlere karşı tutkusu vardı. Büyük bir tutku. Okulu asıp, koltuğunda kitaplarla istasyonda kaybolur ve yine orada bulunurdu. Küçük bir şehirde yaşıyorlardı.

İstasyonda bir köşeye ilişir, orada saatler boyu oturarak etrafa bakardı. Yalnız gelen trenlere değil, gidenlere de... Buradaki ortam onu çekiyordu. Okulu fazla astığı için sınıfta kalmıştı. Annesinden sık sık dayak yiyor, yine de bildiğini okuyordu.

Hayali, bütün çocukların istediği gibi subay veya mühendis olmak değildi; burayı gördüğünden beri istasyon şefi olmaktı. Başkentte, koyu mavi üniforma ve kollarında şeritlerle, merkez istasyonunda bulunduğunu düşlerken büyük bir heyecan duyardı.

İstasyona bu sık sık gelişlerinde, gelen giden trenlerin bütün manevralarını öğrenmişti.

Ayrıca, gözlem yapmayı da öğrenmişti. Yolcuların yüzlerini inceliyordu. Kimileri, istasyona akrabaları ve arkadaşları ile geliyor, bitmeyen bir vedalaşma faslı başlıyordu. Sonra heyecan, duygulanma... Kimileri için ise, karşılamaya gelenler vardı. Yine bir heyecan, bir duygulanma... Oysa onun sempati duyduğu, yalnız olan yolculardı. Onlar bu gidiş-gelişlerde yalnızdılar. Giderken vagona atlar, içerde gözden kaybolurlardı. Pencereden bakmazlardı. Çünkü bilirlerdi ki, dışarda ne vedalaşacak ne de "iyi yolculuklar" diyecek biri var. Gelenler de aynı durumdaydılar. Vagondan inerler, hızlı hızlı doğruca çıkışa yönelirlerdi. Kendilerine "Hoş geldin!" diyecek kimsenin olmadığını bilirlerdi.

İstasyon şefi olmaya, büyük bir ilgisi vardı. Hiçbir şey, ama hiçbir şey onu bu düşüncesinden caydıramazdı. Ne annesinden yediği dayaklar, ne sınıfta kalması, ne de bir defasında tren görevlisinin onu vagondan çekip, işaret parmağıyla ihtar etmesi...

İstasyon şefi olamadıysa da, demiryolu görevlisi oldu. "Vasıflı" değildi. Okulu da bitirememişti. Fakat geceli gündüzlü, sevdiği bu ortamda bulunuşu ona yetiyordu.

Şimdi emekliydi ve oturup anılarını içeren bir kitap yazmayı düşünüyordu. Otuziki yıl demiryollarında görev yaptı. Büyük küçük çeşitli istasyonlarda çalıştı. Değişik olaylar yaşadı. Bir yığın anısı vardı.

Geceleri birlikte içtikleri, emekli öğretmen arkadaşına kitabıyla ilgili planını açtığında, o da bu fikrini önemli buldu. Ve şöyle bir başlık önerdi: "Demiryolu Yaşamımdaki Hatıratım". "Hocam, böyle mi olsun başlık? Demiryolu kadar uzun". İkisi de güldü. Sonra kadehlerini tokuşturdular.

Bu olaylar arasında, bir tartışma onda iz bırakmıştı. O zaman, küçük bir tren istasyonunda görev yapıyordu. Sınıra yakın bir istasyon; ve oradan ötesi başka bir dünyaya açılıyordu.

Bir sonbahar akşamıydı. Aylardan Kasım. Hava yağmurlu ve sisliydi. Yurtdışına sefer yapacak tren, istasyona vardı. Gümrük ve pasaport kontrolü yapılacaktı. Herşey tamam! Tren biraz geç hareket etti.

Tren henüz sınırı geçmemişti ki, üçüncü mevki vagonların birinden, elide valiziyle, bir adamın atladığını gördü. Kim bilir, başka hiç kimse görmemişti belki de. Atladığını görür görmez, vakit kaybetmeden oraya doğru koşmaya başladı. Hay aksi şeytan, ne olabilirdi! Kaçakçı mıydı? Sabotajcı mıydı?

Sis yoğundu ve hiçbir şeyi ayırtedemiyordu. Tazı gibi arıyordu adamı. Sol avucunda -solaktı-, her zaman yanında bulundurduğu çakıyı sıkıyordu.

Aradı, taradı. Nafile. Sanki yokolmuştu. Yer yarılıp ta yerin içine girmişti. Küplere bindi. Onu böyle eliden kaçırsın ha!

Araya araya istasyondan bir hayli uzaklaşmıştı. Nerdeyse meraktan çatlayacaktı. Bir sigara yaktıysa da, hemen yere fırlatıp üzerine bastı. İkinci bir sigara daha yakıp istasyona doğru ilerledi. İki nefes çektikten sonra onu da yere atıp öfkeyle çiğnedi. Tam o sırada gördü onu.

İstasyondan yirmi metre uzaklıkta, duran vagonlardan birinin merdiveninde oturuyordu. Onu aramak için uzaklarda koşuştururken, o buradaydı. Başını elleri arasına almış, valizi yerde, merdivenin üzerinde oturuyordu.

Elinde gizlediği çakıyla, ona yaklaştı.

Belki, çimenler adımlarını gizliyordu; belki de düşüncelere dalmıştı adam, onun yaklaştığını far-

ketmedi bile. İki metre kadar uzağında durdu.

«Söyle bakalım neler oluyor burada» dedi.

Başını kaldırdı, ürkmüş gibi görünmüyordu adam. Kırk yaşlarında, belki daha fazla gösteriyordu. Sıradan bir adamdı. Hiçbir şey söylemeden ona baktı.

Tekrar konuşmaya başladı:

«Bir açıklama yapman gerektiğini sanıyorum. Seni trenden atlarken gözlerimle gördüm, evet üçüncü mevki vagondan, sonra birden yok oldun.»

«Hayır, yok olmadım. Buraya geldim ve oturdum.»

«Her neyse, sonuç aynı. Benim isteğim bir açıklama yapman. Bir şeyler oluyor burada!»

Bakışlarını valize çevirdi. Kör şeytan, ne vardı içinde? Kaçak mal mı? Bomba mı?

Onun da valize baktığını gördü. Adam, sonra hiçbir şey söylemeden valizi açtı.

«Kendiniz bakın» dedi. Elbiselerim, traş makinem ve iki kitaptan başka hiçbir şey yok...

«İyi» dedi. Ama bir açıklaması olmalı. Çekip gidebileceğini sanma.

Gülümsedi. Acı bir gülümseyiş vardı yüzünde.

«Sizin de söylemek istediğiniz gibi, çekip gidebilmeyi aklımdan çıkardım. Bu nedenle son anda trenden atladım.»

«Anlamıyorum...»

Sessizlik oldu.

«Size anlatacağım» dedi adam.

Gözlerine baktı. Ona gerçeği söyleyeceğine dair bir sezgi vardı. "Öyle bir özelliği vardı ki sezgilerine gözü kapalı güvenirdi.

«Sigara» ona paketini uzattı.

Bir sigara aldı, iki nefes çekip söze şöyle başladı:

«Yıllardır planlıyorum bu yolculuğu. Sonunda zamanı geldi. Trene bindim. Yaklaşık yüz metre vardı istasyona varmasına, yani sınıra. Ve son dakikada bir korkuya kapıldım, son dakikada.»

«Korku» Kimden korkuyorsunuz?

Hemen cevap vermedi.

«Kendimden» dedi.

Anlamıyordu. Aklıdan zoru mu vardı?

«Yaşam, ellerimden kaçıp gitmişti» diye devam etti. Hareket noktası başkaydı; ve sonra bugüne kadar ki gelişimi başka oldu. Yıllar önce, çocukken, gençken düşlerim vardı. Uzlaşmasız bir yaşamın düşü. Oysa hayallerimi gerçekleştirmeyi beceremedim. Nedeni ise ayrı bir hikâye.

Durdu. Konuşması daha bir ağırlaşmıştı.

«Çekip gideyim dedim. Yaşamımı bozduğum bu yerden uzaklara gideyim. Uzaklarda, başka bir yerde hayatımı yeniden kurayım. Uzun zamandır bu düşünceyle yaşıyordum. Bu hayal ile. Ve bu gün, az önce, sınırı geçmeden önce, böyle son anda korkuya kapıldım.»

Tekrar durdu. Bir tren düdüğü duyuldu uzaktan.

«Eğer birlikte kendimi de taşıyacaksam, bu tükenmiş benliğimi; ver onu da kendimle birlikte yeni bir dünyaya taşıyacaksam, o zaman... Ah, o zaman artık umutsuz kalacağım. Oysa şimdi en azından, başka bir yerde değişebildiğime dair umudum var.»

Başını ellerinin arasına aldı.

Ona neler olduğunu iyi anlayamamıştı, ama gerçeği söylediğinden emindi. Bakışlarında, gerçeği söy-

lediğine dair bir anlam vardı apaçık.

Başı ellerinin arasında kala kalmıştı. Akşam olmuştu. Yavaş yavaş yürüyerek uzaklaştı oradan. Giderken hiçbir şey söylemedi adama. Ne söyleyebilirdi?...

GÜNEŞ YAKIYORDU

Saat onbire geliyor, sabah yediden beri yürüyordu. Sebze halinin arkasına bakan avludaki odasından çıktığından beri nereye gittiğini bilmeden ve düşünmeden rastgele yürüyordu.

Güneş yakıyordu...

Ağzında, kuruluk ve bir acılık hissediyordu. En son, evvelki gün yemişti.

«İşgal yıllarında nasıl dayandım açlığa» diye düşündü, bir pastanenin önünden geçerken.

Her sabah erkenden, ev sahibesi uyanmadan önce, çıkıp gidiyordu odasından. Oda değil bir fare deliği adeta. Ev sahibesi, kira için devamlı yakınıyor; onu görür görmez küfür etmeye başlıyordu. Bu nedenle uyumuş olacağını hesaplayarak gece geç saatte dönüyordu.

«İşsizlik sigortası görevlisi benim» dedi, varisle-

rinden şikâyetçi şişman kadın.

Hakkı vardı kadının, ama kendisi de bir çıkmazda bulunuyordu. Sekiz aydır işsizdi, elindeki bir miktar para onu kurtarmıştı bu süreç içinde. Ucu ucuna. Tükenme noktasına geldiğinde bir çorbaya yetecek kadar para kalmıştı cebinde.

Ama hayır! Kalan son parasını çorba için harcamayacaktı. Başka bir şey yapacaktı; bir piyango bileti... Bir sabah düşündü, bir piyango bileti almayı. Çekiliş, akşam saat altıda yapılacaktı. Belki de büyük ikramiyeyi kazanacağını umut ediyordu.

Güneş yakıyordu...

Sekiz aydır işsizdi, birçok kapıyı çalmıştı. Hiçbir yerde iş bulamıyordu. Herhangi bir yerde işçi olarak çalışmak istedi; oysa elleri büro işlerine yatkındı. Bir işçi olarak almıyorlardı onu. Kaldı ki inşaat alanında bile işsizlik yoğundu.

Bu sekiz ay içinde, iş için nerelere başvurmamıştı ki! Kapıları çaldı, merdivenleri çıktı ama sonuç yok. Oysa şimdi piyango bileti alacaktı. Ve kazanacaktı. Kazanacağını umuyordu.

Köşede, insanların toplandığını gördü. Kaza olmuş; bir pikap ile taksi çarpışmıştı. Trafiğin yoğun olduğu, merkezi bir caddede bulunuyordu.

Gidip diğerlerinin yanında durdu. Herkes bir şey söylüyordu. Trafik polisi kimlikleri tespit ederken, kalabalığa dağılmalarını söyledi. Çünkü bir anda yığınla insan toplanmıştı. Giderken, taksinin plakasına baktı: 70446. Son rakkamı altı ile biten bir bilet almayı düşündü.

Güneş, yakıyordu... Geçen hafta, bir sinemanın önünde oyalanırken, orta yaşlı, altın çerçeveli gözlük takan bir adam ona işaret edince sinemaya onunla birlikte gitti. Orta yaşlı adam ona biraz da

para verdiğinde, tiksinti duydu.

«Şans işte burada! Bir saat sonra çekiliyor» diye bağırıyordu ufaklık, elinde biletlerle.

Piyango biletlerini şimdi almayacaktı. Bir saat sonra değil de akşam üzeri çekileceğini biliyordu. Henüz vakit vardı. Daha sonra alacak ve kazanacağına dair bir umut vardı içinde. Belki de büyük ikramiyeyi tutturacaktı.

Güneş yakıyordu... Susamıştı. Bir kahveden içeri girip, bir bardak su istedi. Verdiler. Çıkarken masanın üzerindeki gazeteye bir göz atıp bazı başlıkları okudu. Sonra ilanlar köşesini gördü. İlanlara bakarak iş aramadan hayal kırıklığına uğramıştı. Tekrar başka kapıları çalmaya dayanamıyordu artık. Dayanamıyordu, başka merdivenleri çıkmaya. Her nedense, içinden bir şey onu itiyordu, şöyle bir göz attı ilanlara. Kendine uygun bir ilan gördü: "Büro için 30-35 yaşlarında, ortaokul mezunu memur aranıyor. İthalat-İhracat Bürosu, Bankacılar sokak 14/B Mür. 13.00-14.00 arası."

Dışarı çıktı. Güneş yakıyordu... Kendini biraz daha bitkin hissediyordu. Büyük bir yorgunlukla yürüyordu.

Yanından bir subay geçti. Resmi bir törendeymişçesine hızlı hızlı yürüyordu. Onu izlemek için adımlarını hızlandırdı. Yalnız birkaç metre canladı yürüyüşü, sonra durdu.

Ağzında, daha çok kuruluk ve daha çok acılık hissediyordu. İthalat ve İhracat Bürosuna gitmeyecekti. Hayır gitmeyecekti!

İthalat-İhracat Bürosu altıncı kattaydı. Neyse ki, asansör vardı. Asansöre binmek için gittiğinde, çocuk ona tabelayı gösterdi:

asansör kullanımı
sadece
apartman sakinlerine
aittir.

İş, ayaklara düştü. Merdivenler hiç bitmeyecek gibiydi. Çıkıyor, çıkıyordu... Dördüncü kata vardığında, havaladırma boşluğuna açılan camda yüzünü gördü. Sakalları gelmişti. Günlerdir traşsızdı. Nasıl gidecekti böyle; bu perişan haliyle görünce, kesin kovacaklardı onu.

«Soldan sonuncu kapı» diye cevapladı, altıncı kata vardığında sorduğu adam.

Şimdi cesaretle ilerledi. Henüz traş olmuştu.

«Buyrun» dedi bir kadın sesi.

O anda telefonda konuşuyordu genç kız. Kapının yanında durup beklemeye başladı.

«Buyrun, lütfen» dedi telefon konuşmasını bitirip.

«Size söylemek istediğim...»

Telefon tekrar çalınca kız, telefona uzandı.

«Alo! Evet, taşıma evrakları akşama hazır olacak. Evet, yüzyirmi kilo. Rica ederim.»

Tekrar adama döndü.

«Afedersiniz! Evet»

«Size söylemek istediğim şuydu...»

Tekrar telefon çaldı.

«Alo! Nasıl? Bir dakika bakayım...»

Kız, bir kitabı açıp aramaya başladı. Elindeki şapkasını sinirle sıkıyordu. Duvardaki takvime

baktı ve çerçevelere baktı... İçeriden konuşmalar duyuluyordu. Kalın bir erkek sesi şöyle söylüyordu:

«İyi! Mallar hazır olacak.»

Kız, aradığını buldu.

«Alo! Numarası iki, sekiz, sıfır, sıfır. Evet, İki sıfır. Oruvar.»

Sonra tekrar adama döndü. Kız daha konuşmadan adam başladı söze.

«Buraya boş kadronuz için geldim. Ortaokul mezunuyum, biraz da muhasebe bilirim...»

Kızın, yüz ifadesinin değiştiğini görünce, konuşmasını kesti.

«Çok üzgünüm» dedi. Eğer on dakika önce gelmiş olsaydınız, yetişecektiniz.

Ne söyleyeceğini bilemiyordu.

«On dakika önce...» diye kekeledi. «Ama traş olmaya gitmiştim. Traş olmaya gitmiştim, diyorum size!»

Kız hiç konuşmadan bakıyordu ona. Kahverengi gözleri dikkatini çekti. Sonra kapıya doğru döndü.

«Şans burada! Çekiliş saati yaklaşıyor!»

Kaldırımda aceleyle geçenler onu itiyorlardı.

«Şans burada!»

Aynadaki yüzüne bakıyordu. Aniden gülmeye başladı. Gülüyor, gülüyordu...

Güneş, yakıyordu...

BİR GECE

İlk, daktilo kız farketti.

«Kar! Kar» diye bağırdı.

Makineye takılı, henüz tamamlanmamış, "çok ivedi" evrakı o anda bırakıp pencereye koştu. Pencereyi iyice açıp, karı tutmak için ellerini uzattı.

Diğerleri de işlerini bırakıp pencerenin önüne geldiler. Üç erkek ve iki kadın. Köşede hiç istifini bozmadan oturan adam ile birlikte, büronun elemanları bu kadardı.

Giderek daha yoğunlaşan kar yağışını seyrederek oyalanıyorlardı. Kışın ilk karıydı bu.

«Akşama kadar karla örtülecek her yer» dedi kalın enseli, evrak memuru.

«Öğlene kadar karla kaplanmaz mı dersin, henüz dokuzbuçuk.»

Yalnızca O, köşede oturan memur, onları izlemiyordu. Bir sigara yakıp karın yağışına baktı ve tekrar evraklarına döndü.

Ama daktilocu kız onu rahat bırakmadı. Gidip tam karşısına dikildi.

«Siz de gelin karın yağışını görmeye» dedi. Nasıl insansınız siz! Ne bileyim ben, her nedense, yalnızlığı seviyorsunuz.

Onu elinden tutup, pencereye doğru götürdü. Şimdi O da diğerleri ile birlikteydi.

Aniden kapı açılıp, kel kafalı odacı göründü.

«Müdür» diye bağırdı.

Çarpışarak yerlerine doğru koşuşturdular. Hemen kendini işe vermiş havasına büründüler. Evrak memuru, kar topu yapmıştı; aceleyle onu da alıp, ne yapacağını bilemediğinden cebine koydu; kar yavaş yavaş erimeye başladı.

Saat sekizdi, işi bırakıp karla kaplı sokağa çıktığında. Gerçekten de öğlene kadar iyice kar tutmuştu. Akşam üzeri kar yağışı durdu.

Şehir, şimdi değişik bir görünümdeydi.

Daktilo kızın sözleri: "Ne bileyim ben, nasıl oluyorsa yalnızlığı seviyorsunuz" Sabahtan beri içinde bir çalkantı yaratmıştı. Genç kız hassas noktasına dokunmuştu.

Akşam mesaisinden sonra, kıza bir yere gidip oturmalarını söylemeyi düşündü. Onunla konuşmak istiyordu.

İş çıkışı onu, merdivende durdurup;

«Paltonuzda bir iplik var» dedi.

Ne yazık ki ona, kendisiyle konuşmak istediğini söyleyemedi.

Şimdi, tekbaşına amaçsız yürüyordu. Trafiğin yoğun olduğu ana caddeyi geçti. Renkli reklam ışıkları karı daha bir belirginleştiriyordu. Her taraf karla kaplıydı.

Uğultuyla akan kalabalığın arasına daldı.

Yalnızlık hissediyordu. Sabah da öyleydi, köşede otururken daktilo kız onu alıp pencerenin önüne götürdüğünde, ötekilerle birlikteyken de kendini yalnız hissediyordu.

Yalnızlık, benliğinin derinliklerindeydi.

Diğerlerine tuhaf göründüğünü, içine kapanık bir insan olduğunu sandıklarını; daktilo kızın da dediği gibi yalnızlığı sevdiğini düşündüklerini biliyordu. Bazı konuşmalarında uygun bir biçimde yineliyorlardı. Oysa kızın sözleri onu sarsmıştı. Neden böyle farklı etki yaptığını açıklayamıyordu. Bütün bunların dışında, geçen gün konuşmak istediği halde, son anda konuşmayı değiştirip, paltonuzda bir iplik var demesi ona acı çektiriyordu. Birine tam yüreğini açacakken son anda vazgeçmesi; ilk defa böyle olmuyordu.

Saatler ilerliyor ve o avareliğe devam ediyordu.

Onunla bir konuşabilse! Bir konuşabilse herhangi bir insanla! Ona yüreğini açabilse! Ona nesi olduğunu anlatsa.

«Ne bileyim ben, her nasılsa yalnızlığı seviyorsunuz!»

Kız da yanlış yapmıştı, tıpkı onun için aynı şekilde düşünen diğerleri gibi. Onunki yalnızlığı sevmek değildi. Tam aksine nefret ediyordu yalnızlıktan! İnsanlara yakın olmak istiyordu, onların yanında olmak, kaygılarına eğilmek, günümüzün acı çeken insanlarına karşı gerekeni yapabilmek. Oysa, bir şey onu engelliyordu.

Elbette, bir insana yüreğini açmayı becerebilseydi, böyle bir tanımlama yapamayacaklardı onun için. İçinde bir sıkıntı vardı. Onun için doğaldı bu; çünkü etrafındaki yaşamı, dünyayı gördüğündendi sıkıntısı. Yaşamımız, dünyamız, İkinci Dünya Savaşından sonraki bu yıllar, sıkıntılı değil miydi acaba?

Yaşama dair düşünmüştü. Gerçeği görmeye çalışıyordu, yaşamın gerçek yüzünü. Ve gördü de! Oysa bunu keşfettiğinde yalnız kalmış, içsel bir yalnızlığa bürünmüştü. Nefret ettiği yalnızlığından kurtulmak istedi. Zaman zaman yalnız olmaya hakkımız yok mu diye düşünüyordu. İnsanlar, bizleri bekliyor, bizleri arıyor! Eğer, onları mutlu edemiyorsak, olabildiğince yüreğimizi açabilir ve onlara şunu söyleyebiliriz: Bu yaşam bizi rahat bırakmıyor ki yakınlaşalım, yan yana olalım, toplumsal kaygıları paylaşalım.

Saat onbire geliyordu, bardan içeri girdiğinde. Kötü ışıklandırılmış, nemli, dar ve uzun, duvarlarında eski, rengi uçmuş içki reklamları vb...

Konyak istedi. Başka şeyler düşünmeye çabalıyarak bir sigara yaktı. İmkansız! Aynı düşünceler kafasında dönüp duruyordu. Onunla birlikteydiler bu gece, son zamanlardaki diğer geceler gibi.

Bar sakindi. Birkaç müşteri vardı. Bir konyak daha istedi.

Sabaha karşı çıktı bardan.

Doğruca eve gitmeyip, karlarla örtülmüş yolda avareliğe devam etti. Yavaş yavaş merkezden uzaklaşarak, başka bir semte girdi.

Yaşama dair düşünmüştü. Çoğu zaman yaşam konusuna eğilmek istemişti ki; derin bir uçurumun üzerine eğilmişcesine korkunç şeyler gördü. İnsanlarla konuşamaz olmuş, soluğu tutulmuştu.

Başka bir zamanı düşündü, evlerimizin biribirine bugünkü kadar yakın olmadığı bir zamanı; oysa o zamanlarda kalplerimiz böylesine uzak değildi biribirine. Hissettiği bu yalnızlık kişisel bir durum değildi. Hiç şüphesiz o zamanlar, insanın insanlar önündeki yalnızlığı böylesine derin değildi!

Teknoloji çağında bulunuyordu şimdi. Olanca ağırlığıyla yaşama taht kuran fabrikaların etrafı ıssızdı, daha aşağıda ise işçilerin yaşadığı mahalleler yer alıyordu.

Soru işaretleri, kaygılar, heyecanlar onu baskı altına alıyorlardı. Ah... Yüreğini açabilseydi birine!

Eğer dua edebilseydi, eğer insanlıktan öte bir şeye inansaydı, yalnızca şunu isteyecekti: Yüreğini açabilmek!

Göğsünde bir ağırlık, onu sarmalıyor, daraltıyor, bir çıkış istiyordu.

Fabrikanın köşesinden geçerken, sol tarafında duvara yakın bir gölge görünce olduğu yerde durdu. Korkuya kapıldı. Birkaç metre uzağında melon şapkalı bir adam, hareketsiz duruyor, kendisine bakıyordu. Gece karanlık ve ıssız. Ama korkusu ancak birkaç saniye sürdü. Yanına yaklaştı adamın, gece karanlığında onun gibi yapayalnızdı, onu kendine yakın hissetti, çok yakın, göğsündeki ağırlık artıyor, artıyordu. Bir şey koptu içinde, sonunda serbestleşti. Yüreğini açtı, bu yabancıya. Kim bilir hangi çocuk eller hazırlamıştı, yüreğini açtığı bu kardan adamı.

BİSİKLET

Apaydınlık bir akşam üzeri. Nisan ayında bir Cumartesi.

Avluda birkaç insan toplanmış. Komşu evlerden gelmiş kadınlar ve bir yığın ufaklık.

«Burada herkes tamam bugün» dedi büyükbaba. Tekerlekli sandalyesini sürerek dışarı çıktı.

Sol bacağı yıllardır felçliydi.

Çocuk, delice çalışıyor, şimdi de direksiyonu parlatıyordu. Diğerleri, günün olayı bisikletin başına üşüşmüşlerdi. Az sonra bisikletine binecekti çocuk; ve sonra... Sonra isterse dünya yıkılsındı!

Mahallede bir tur atacaktı, yarım saat önce getirdiği yepyeni bisikletinin üzerindeyken, herkes onunla gurur duyacaktı.

«Bu gece galamız var» dedi, kümesin bitişiğindeki odada yaşayan oyuncu.

«Gerdek gecesi olacak bu gece» dedi işten yeni gelmiş kaynakçı.

Karısı, ters ters baktı ona, oysa dokuma atölyesinde çalışan iki kız anlamlı bakışıp gülümsediler.

Bu sırada oğlan, etrafında ne olup bittiğine aldırmıyordu. Direksiyonu, pedalleri, bisikletin her parçasını tek tek parlatıyordu.

Onbeş yaşında, esmer, çelimsiz bir oğlan; oniki yaşından beri makine fabrikasında çalışıyordu.

O akşam büyük düşünü gerçekleştirip, bisiklete sahip olmuştu. İki yıl boyunca bunun için çabaladı. Herşeyden mahrum kaldı: sinemadan, futboldan, arasıra gizli gizli içtiği sigaradan. Makine fabrikasında fazla mesai yapıp paralanırcasına çalışıyordu. Akşamları, yorgunluktan tükenmiş bir halde eve dönüyordu, ama bu düşü ona güç verdiğinden yıkılmıyordu. Şimdi o büyük an geldi işte! O Cumartesi akşamı, fabrikadaki işini biraz erken bırakıp, mağazaya gitti, bir miktar peşin verdi, kalanını her ay taksitle ödeyecekti. Böylece bisikleti aldı ve şimdi avludaydı...

«İşe yaramaz ayaklar» dedi büyükbaba. Sözünde dursaydılar eğer, ben de bir votka atacaktım.

Sakalını sıvazladı.

«Hey be, bugün traş olmalıydım» diye bağırdı. Hemen su koyun da ısınsın!

Gelini, yani çocuğun annesi koşup ispirto ocağını yaktı.

Bir kişi eksikti: çocuğun babası. İşgal döneminde, bir kuşatmada Almanlara yakalanmıştı, iki ay sonra da kararı infaz etmişlerdi.

Büyük an gelmişti. Herşey hazırdı. Bisiklet pırıl pırıl parlıyor ve üzerinde dört bayrak dalgalanıyordu.

Büyükbaba, yeni traş olmuş, avlunun tahta kapısının önünde diğerleri ile birlikte duruyordu.

Anne, belinde önlüğü, gözüne bir şey kaçmış gibi yaparak, akan gözyaşını kuruladı.

Çocuklar ağızları bir karış açık bakıyorlardı. Heyecandan akan burunlarını çekiyorlardı.

Herşey hazırdı. Bisiklet, çocuk ve diğerleri...

Çocuk, yıkandı. Elbiselerini değiştirip, pazar günlerine ayırdığı gri pantalonunu ve renkli kareli gömleğini giydi.

Herşey hazırdı. Ama hayır, bir şey eksikti, o an geldiğinde: bir kızın direksiyona bıraktığı kırmızı bir gül. Çocuğun yanakları, gülün renginden de çok kızardı. Ve hareket etti.

Başlangıçta yavaş gidiyordu, sanki ilk defa ata binercesine, onu tanımak ister gibi. Sonra giderek daha hızlandı.

Şimdi bakışları da toplanmıştı avlunun dış kapısında. Bisiklet bu fakir mahalle için yeni bir şeydi.

Çocuk, önce evin önündeki sokakta bisiklet sürüyordu, sonra köşede kayboldu, daha sonra sağdan çıkıverdi, tekrar evin önünde göründü. Tekrar köşede kayboldu, bu kez soldan çıkıp yine evin önünden geçti.

Bazen, bisikletin üzerinde, avlu kapısında toplanmış insanlara bakıyordu; el sallıyor, ona sesleniyorlardı, ama sesleri derin bir uğultu olarak erişiyordu ona. Direksiyona kırmızı gülü bırakan kızın sesini ayırt ediyordu yalnız.

Bisiklet üzerinde gösteriye başladı. Direksiyonu

tutmadan sürüyordu. O zaman avlunun önünde toplanan insanlar daha çok şevke geliyor, tezahüratle el sallıyor, daha güçlü sesleniyorlardı.

Çocuk zaferin doruğuna yaklaşıyordu. Bisikleti sürüyor sürüyordu... Oradaki insanlara bakıyordu, arasıra sallanan elleri görüyor, seslerini işitiyor, gül veren kızın sesini ayırt ediyordu. O anda yüklü bir kamyon da yokuş aşağı iniyordu. Avlunun önündeki insanlar gördü onu, çocuk göremedi oysa, kendilerine bakıyordu o anda; sallanan elleri gördü, daha güçlü seslenişlerini işitti, zaferiyle onları nasıl heyecanlandırdığını düşündü, bir kez daha gördü kendine gül veren kızı, aniden kırmızı bir gül geldi gözlerinin önüne, herşey kırmızı bir güle döndü.

"...VE SAAT 7.30, AKŞAM ÜZERİ"

"Görenekleri Kamu Yararına Yaşatma derneği"nin büyük salonu doluydu. Bütün sandalyeler tutulmuştu, bir çok kişi ise ayaktaydılar. Henüz 7'ye on vardı. Yediyi çeyrek geçe başlayacaklardı. Konuklar gelmeye devam ediyorlardı hâlâ.

İkinci sırada kenarda oturuyordu.

Başkan, gereğinden fazla davetiye gönderdi diye düşündü.

Dernek başkanına baktı. Durmadan, sağa sola koşuşturuyor, üst düzey görevlilerini karşılıyor, ayrıntılara dek ilgileniyordu. Başkanın mesleği doktorluktu; Nisaiye Mütehasıydı. Bu küçük şehirde kimileri, "Görenekleri Kamu Yararına Yaşatma Derneği" başkanlığına, bir Nisaiye Mütehassısının seçimin-

den şoke oldular. Bunlardan bazıları bir Hıristiyan örgütünün üyesi dindar insanlardı. Doktor, adaylığını koyduğu zaman gizli bir toplantı yapıp, seçimi sabote etmeye karar verdiler. Başkentte bulunan örgütlerinin merkez kurulundan red oyu verilmesi için emir çıkardılar. Elbette itirazsız karara uyuldu.

Her neyse, bu gece onu ilgilendiren, başkanlık değil az sonra yapacağı konuşmaydı. Kendinin de yer aldığı merkez yürütme kurulu onu, toplantıda konuşma yapmakla görevlendirmişti.

"Bu kadar davatiye göndermemeliydiler" diye düşündü. "Bu kadar insanla ne kadar boğucu olacağını hesaplamalıydılar."

Programa göz gezdirdi.

Program

17 Ekim Cuma günü, saat 7.15 akşam, "Görenekleri Kamu Yararına Yaşatma Derneği" üyelerinin, son savaşta şehit düşen kentimiz Kahraman evlatlarının anısına düzenlediği toplantı.

Programın ayrıntılarına baktı. Toplantı, Belediye Bandosu'nun çaldığı bir marşla açılacaktı. Sonra başkan kısa bir konuşma yapacak, onu sırasıyla diğer konuşmacılar izleyecekti... Ulusal Bankanın Müdürü ve Mal Müdüresinin kızı iki şiir sunacaklardı. Erkeklerden ve genç kızlardan oluşan bir koro yer alıyordu programda. Konservatuar diploması olduğunu söyleyen -ki bu diplomayı bakkaldan aldığı söylentisi dolaşıyordu ağızdan ağıza- kumandanın eşi çalıştırmıştı koroyu. Ve program, Belediye Bandosu'nun Ulusal Marşı çalmasıyla sona eriyordu.

7.10'da Ulusal Bankanın Müdürü, karısı ve iki

kızıyla geldi. Kızlar, ortaokulu bitirmiş evlenmeyi bekliyorlardı şimdi.

Az sonra topçu albayı olan Karakol Kumandanı geldiğinde, onu kapıda karşılayan başkan, dalgınlıkla, asker selamı verdi.

Salon, bayraklar ve defne dallarıyla süslüydü. Gri üzerine mavi çizgili yeni takım elbisesini giymişti. Bir yeni kravat almış, cebine de bir mendil yerleştirmişti.

Dün, merkez kurul başkanı ona şu öğüdü verdi:

«İki çiğ yumurta iç. Cinsel organlar için faydalı oluyor. Şey... yani, ses telleri için demek istedim.»

Başkanın bu özelliği, onu çileden çıkarıyordu. Yine de, iki yumurta içti.

Bütün mevki sahipleri: Piskopos, Vali, Karakol Kumandanı, Belediye Başkanı, Mahkeme erkânı, Ulusal Bankanın Müdürü vb.; toplumun kaymak tabakası buradaydı.

Saat tam 7.15. Bando marş çalmaya başladı. Sonra Başkan kürsüye çıkıp kısa bir konuşma yaptı. Ardından kendisi çıktı kürsüye, şüphesiz heyecanlıydı. Hafif bir heyecan. Mendiliyle çenesindeki, alnındaki terleri sildi. Notlarını açıp derin bir nefes aldı. Kürsüye çıkmadan önce, bütün konuşmacıların yaptığı gibi derin bir nefes almamayı düşünmüştü; oysa şimdi çıkar çıkmaz derin bir nefes aldı.

Çekingen bir sesle başladı; yavaş yavaş açılıyordu:

«...Özlenen o özgürlük saati gelip çattığında, havada bayraklar dalgalanıyordu. Ve kalpler, yerlerinden fırlayacak gibi çarpıyordu...»

Dernek Başkanını gördü, kıllı elini yanında oturan bayan Mal Müdiresinin tombul, beyaz eline da-

yamıştı. Onlara bakarken sayfa üzerinde bulunduğu yeri kaybetti.

«...Ve kalpler çarpıyordu, tekrarladı, yerinden fırlayacak gibi çarpıyordu...»

Tekrar başlangıçtaki gibi heyecan sardı. İki yudum su içip, devam etti. Daha gerilerde, ayakta duranların arasındaki çocuğu o zaman gördü. 14-15 yaşında bir oğlan çocuğu.

"İçeri girmesi garip!" diye düşündü.

Salonda başka çocuk yoktu. Sadece büyükler vardı.

«Savaş ve işgalin yıkıntı ve kül yığınlarından, insanlık için yeni bir çağ doğuyor. Finiks[1] ve külleri gibi...»

Tekrar çocuğa baktığında, onu gözlerinin içine bakarken buldu. Kaldığı yerden devam etti:

«İnsanlığın kadere doğru yürüyecekleri yeni bir dönem, geleceğin aydınlık ve parlak yolu açılıyor önümüzde...»

Aynı tonda sürdürüyordu konuşmasını. Bazen çocuğa bakıyordu, bakışları üzerine çivilenmiş gibiydi. Sıkıldığını hissetti.

«Bu çocuk olmasaydı» diye aklından geçirdi.

Konuşmasına coşkuyla devam ediyordu.

«Kentimizin, son savaşta şehit düşen kahraman evlatlarının özverileri silinmeyecek. Çünkü onların kanı, dünyadaki milyonlarca şehit kanıyla birleşip, bize yeni bir dünyanın temellerini attılar...»

Tekrar iki yudum su içti. Dördüncü sıradaki, pahalı gözlükleri olan bir kadını inceledi. Yorgunlukla sürdürüyordu. "Aydınlık ve parlak gelecek için" diyerek konuşmasına devam etti. Çocuğun bakışlarını üzerinde hissediyordu. Bu söylediklerinin

"edebiyat" olduğunu elbette biliyordu. Savaş ve işgal yılları çok derin yaralar açmıştı. Yeni bir savaşın eşiğinde, dünya "aydınlık ve parlak" geleceğe açılmaktan öte; daha kötüye gidiyordu şimdi... Bunların hepsini bilmesine rağmen, içinde bulunduğu durum, böyle konuşmasını gerektiriyordu. Ama çocuk, bakışları üzerine çivilenmiş gibi hep oradaydı. "Edebiyat" yapabilirdi, yetişkinlerin, üst düzey görevlilerin önünde yalan söyleyebilirdi, ancak bir çocuğun önünde...

Kendisi de son savaşa katılmıştı. Şimdi bile duyumsuyordu, yoldaşlarının şerefli anısı, orada kalmıştı... Evet, özgürlük onların özgüvenleriyle kazanıldı diyebilirdi. Ancak, yeni bir dünya için, yeni bir çağ için; oysa "aydınlık ve parlak" yeni bir gelecek için ne söyleyebilirdi?

Kaç kez söylenmiş olduğunu düşündü; her savaştan sonra insanlığın binlerce yıllık öyküsü ve güzel sözler!

Yerel gazete, "Yeni Yıldız"ın editörüne takıldı gözleri. Pencerenin yanında oturuyordu.

El yazılı notlarından iki sayfa kalmıştı. Neysi ki bitmesine az vardı!

Biraz su içti. Sona doğru geldikçe, çocuğun bakışlarını daha yoğun hissediyordu üzerinde. Telaşı artıyordu.

Kafasında dönüp dolaşan düşünceleri durdurmaya çabaladı. Olanaksızdı.

Gerçekte yeni bir şey yoktu, insanlık yeniden aynı yolda ilerlemeye başladı, bu yolda yeni hiçbir şey yoktu, hiçbir şey, hiçbir şey!

Terini sildi.

Onu öyle heyecanlı gören başkan endişelendi. Endişeyle Mal Müdiresinin tombul beyaz elini sıktı.

O ise bu heyecanı, duygulanmasına yormuştu, içine bir sıcaklık yayıldı.

Şimdi sıra son kağıttaydı. Dayanabilseydi! Sonuna kadar dayanabilmek için bütün gücünü ortaya koydu.

Hayır, bir çocuğun önünde "edebiyat" yapamıyordu, yalan söyleyemiyordu. Bir çocuğun önünde, nasıl dürüst olmasındı benliği!

İçinden bir ses şöyle diyordu: "Yapamıyorum! Yapamıyorum!"

Biraz daha su içti, içindeki sesi susturmaya çabaladı. Oysa devam ediyordu: "Yapamıyorum! Yapamıyorum!"

Sesi tamamen mekanikleşti. Tekrar çocuğa baktı. Onu en dipte, yine bakışları üzerine çevrilmiş gibi gördü.

«Yapamıyorum! Yapamıyorum!» diye bağırdı.

(1) Finiks: Küllerinden yeniden doğan mitolojik bir kuş Ç.N.

EV

Etrafına bakmadan hızlı hızlı yürüyor, sağ avucundaki anahtarı sımsıkı tutuyordu.

Tepeleme yüklü bir kamyonun çarpmasına ramak kalmıştı.

«Kör müsün be adam» diye bağırdı şoför.

Yoluna devam etti. Bir an evvel eve varmaktan başka bir şey düşünmüyordu.

Noterden çıktığı zaman taksi aradı, ama bulamayınca yürümeye başladı. Zaten pek de uzak değildi. Onbeş dakikalık bir mesafe. Oysa, bir an önce ulaşma özlemi, mesafeyi gözünde büyütüyordu.

Durup avucunda sıktığı anahtara baktı. Akşam güneşinde, nasıl da parlıyordu!

«İşte bu anahtar, az sonra mutluluğun yolunu açacak» diye düşündü.

Bu düşüncesini biraz "edebi" bulup, daha basit bir yorum yaptı.

«İşte bu anahtarla, çocukluk yıllarımı geçirdiğim evin kapısını açacağım.»

Birkaç saat önce noterde, evi satın aldığına dair sözleşmeyi imzaladığında; ince, uzun noter memuru, sözleşmeyi yavaş yavaş ve sinirli bir sesle okumuştu.

Anahtarı elde edeceği bu anı dört yıl beklemişti. Dört yıl önce, akşamın alacakaranlığında, bir rastlantı sonucu geçmişti eski mahallesinden. Yıllardır uğramamıştı buralara. Çocukluk yıllarını geçirdiği evin tam karşısında köşede durmuştu. Tek katlı, bahçeli bir ev. Bir süre öylece durup seyretti. Evin varlığı onu etkilemişti.

Çocukluğundan bu yana aradan uzun yıllar geçmiş, şimdi şakakları kırlaşmıştı.

Hayat onu değiştirmişti. Gük yüşümla uzlaşmayan çıkarları ve uzlaşma halinde günlük yaşamın yıpratması ile... Bir yığın inkâr vardı yaşamında. Özellikle kendi kendini inkârı.

O alacakaranlıkta, evin karşısında iken, tuhaf bir mutluluk kapladı içini. Göğsünde dolaşan tuhaf bir ürperti hissetti.

O günden sonra, birkaç kez daha geçti oradan. Evi karanlıkta seyretmek hoşuna gidiyordu. Ve hep aynı mutluluk vardı bu yakınlaşmada...

Yine evin karşısında durduğu bir gece, yağmur yağıyordu. O ise yağmurla hiç ilgilenmeden evi seyrediyordu. O anda eve sahip olmak geldi aklına, onun içine yerleşmek, tekrar orada yaşamak... Kesinlikle başka bir insan olacak, çocukluk yılları can-

lanacak, içindeki dünya hoşgörülü ve apaydınlık olacaktı! Çocukluk yıllarının semtine girdiğinde günlük yaşamın yıpratması yokolacaktı. Düşüncesini gerçekleştirmesi için dört yıl geçti. Evin sahibi çok fazla istiyordu. Ama olsun, bu ev onun olmalıydı!

Ne kadar süredir evin içinde olduğunu bilemiyordu. İçerde zaman duyusu yoktu.

Pencereleri açmadı. Pancurları da oldukları gibi kapalı bıraktı. Karanlık, geçmişi daha kolay canlandırıyordu...

Dışarıda, gün sona eriyordu; ve o başka bir insandı şimdi. Yıllar öncesine dönmüştü; esmer bir oğlandı o zamanlar, yaşama dair düşleri, arzuları ile..

Oda, boş değildi şimdi. O zamanın eşyalarıyla doluydu. Yemek odasında büyük, ağır bir masa, tatlıları aşırmak için tırmandığı o büfe. Salonda, yeşil kumaştan iki koltuk, pencerelerde perdeler. Kendi odasında, derslerini çalıştığı küçük bir masa.

Dışarıdan ona seslendiklerinde odasındaydı. Arkadaşlarıydı gelenler, her akşam üzeri olduğu gibi, okuldan sonra oyuna çağırırlardı...

Pencereyi açmaya giderken sokağa bakıyordu. Pencereyi açtı, pancuru da açacakken elinde kalakaldı. Tel çerçevenin gerisinde, gözleri bir kadına takıldı. Sol tarafta, pencerenin tam önünde kaldırımda duruyordu.

Akşam güneşi üzerine vuruyordu. Gözleri pencereye takılı öylece duruyordu. Yüzünü göremiyordu, ama vücudu güzeldi. Uzun boylu ve diri vücutlu... Göğüsleri küçük ve dik görünüyordu. Birini bekliyor olmalıydı. Topuklarını, sinirli sinirli kaldırım taşlarına vuruyordu.

Kadına bakıyordu... bakışlarıyla soyuyordu onu.

Beklediği adam gelip ona sarıldı ve beraberce gittiler. Kendisi de pencereden ayrıldı o zaman. İçeri döndüğünde kadının görüntüsüyleydi hâlâ, zamanı duyumsuyordu şimdi. Çocuk değildi; şakakları kırlaşmış; ev boştu. Çocukluk yıllarının eşyaları yoktu, sıradan bir evdi şimdi. Herhangi bir ev. Dış kapıyı açtı; ve açık bırakarak çekip gitti oradan.

BİR SAVAŞ ÖYKÜSÜ

Kentin dörtte üçü harabeydi. Son iki hafta içinde kent üç kez değişmişti. Halkın büyük bir kısmı çekip gitmişti.

Savaş, o akşam üzeri, istasyonun arkasında yani bir zamanların istasyonu- doruk noktasına ulaşmıştı. Her iki rakipde güçlüydü. Ev harabelerinden siper oluşturmuşlardı. Duvarlar henüz sağlam ya da yarı yıkılmış, bodrumlar çökmüş; ve aralıksız ateş devam ediyordu...

O, bir duvarın arkasında, silahını doldurup ateş ediyordu. Dolduruyor ve ateş ediyordu, tıpkı diğerleri gibi. Yaklaşık üç yıldır aynı işi yapıyordu: doldur ve ateş et.

«Yağmur yağacak» dedi bir asker yanındakine.

«Öyle mi? Şemsiyeni almayı mı unuttun?» diye

alay ederek cevapladı Çavuş.

İçlerinden biri güldü. Ama gülüşü, bir el ateşle boğuluverdi, duvara mıhlamıştı. Yağmur yağacak diyen asker, karnını elleriyle tutarak iki büklüm oldu. Çavuş, eğilip kaldırdı onu, gözlerine baktı, sonra orada bırakıp ateş etmeye devam etti.

O, bu arada silahını doldurup ateş etmeyi sürdürüyordu.

Karşı safları ayıran mesafe yüz metre kadardı.

Yeşil haçlı bir klinik tabelasında; SESSİZLİK yazılıydı.

«Şuraya bakın» diye, bağırdı biri.

Dünyanın yıkıldığı o anda, karşıt güçleri ayıran mesafenin hemen hemen ortasında bir çocuk! Yedi sekiz yaşlarında bir oğlan çocuğu. Yıkıntılar arasından çıkmış, duvar dibinde duruyordu.

Her iki taraf ta, birkaç saniye için, ateşi kestiler. Sanki "Ateşkes!" emri verilmişti.

Ama uzun sürmedi bu ateşkes. Savaş yeniden alevlendi. Ve çocuk hep orada, duvar dibinde duruyordu. O zaman, ateş etmeyi kesip, tüfeğini bıraktı. Yere yatıp karnının üstünde çocuğa doğru sürünmeye başladı. Yağmur ve kurşunların altında sürünüyordu.

Odanın kuytu yerinde, yatağın üzerinde oturan çocuğa bakıyordu. Çocuğu, yine o civarda yarısı yıkılmış bir evin giriş katına götürmüştü. Daha sonra onu cephe gerisine yollayacaklardı.

Çocuğa doğru sürüklenirken sol kolundan yaralamıştı. Hemen alelacele sardılar kolunu.

Çocukla birlikte, sağ olarak geri dönüşü mucizeydi. Yaralı kolu onu savaş dışı bırakmıştı.

Çocuk, hep yatağın üzerinde oturuyor; hiç ko-

nuşmadan ona bakıyordu. Çevresine bir göz gezdirdi: demirden bir karyola, kendi oturduğu kanape, bir bavul, sandalye, duvarda biri çatlak iki çerçeve bulunuyordu. Bir fotoğrafta iki kişi, erkek gülümseyerek kadının yanında ayakta duruyordu.

Kimler yaşıyordu orada, onlara ne olmuştu, kim bilebilirdi ki!

Çocuğa baktı. Bu harabeler içinde nasıl tek başına kalmıştı? Henüz ona, hiçbir şey sormamıştı. Panik içindeydi. Gözleri karanlık ve yabanıl.

«Elbette, madalya için beni tercih edecekler» diye düşündü.

Sıcak oldu. Göğsünü oğuşturdu. Evini düşündü, arkadaşlarını, yarım bıraktığı öğrenimini... Kısacası, onu bekliyen kız dışında, genel olarak askerlerin, savaş sırasında düşündüklerini aklıdan geçirdi. Çünkü onun için böyle bir kız yoktu.

«Bir çocuğun hayatını kurtardım!»

Uykuya daldı.

Gözlerini açtığında çocuk, yatağın üzerinde değildi. Sol köşede bavulun arkasında, savaşçılık oynuyordu. Sandalyenin kırık bacağını eline almış, bavulun arkasında, elinde tüfekle sipere yatmış gibi.

Kendisinin uyandığını görmedi çocuk. Savaşçılık oynamaya devam ediyordu. Hiç konuşmadan, kımıltısız çocuğu izliyordu. Şimdi, onun büyüdüğünü, yirmi yaşında olduğunu gördü, gerçek bir savaşta savaşçılık oynuyordu. Tıpkı üç yıldır kendisinin oynadığı gibi ve daha milyonlarcasının...

«Bir çocuğun hayatını kurtardım» diye düşündü, ama şimdi daha değişikti düşüncesi.

Sokakta kurşunlar, silah sesleri. Görmek için dışarı çıktı.

«Neler oluyor» diye sordu, aceleyle geçen iki askere.

«Ne olsun istiyorsun? Geri çekiliyoruz!»

Tam yolun ortasında durdu.

«Ne durup bakınıyorsun» diye, ona bağırdı bir teğmen. Ne olacağından haberin yok mu? Eğer intihar etmek istiyorsan o başka.

Hâlâ orada duruyordu.

«Bir çocuğun hayatını kurtardım!»

Ne kadar tuhaf yankılanıyordu içinde!

Güneş iniyordu. Az sonra ufuğa değecekti.

Yanından geçen iki askerle birlikte gitti.

UMUT ARANIYOR

O akşamüzeri, kahveden içeri girdiğinde, henüz erkendi. Ana yola bakan büyük camekanın arkasında bir masaya oturup kahve ısmarladı.

Diğer masalarda, iskambil oynuyor ya da sohbet ediyorlardı.

Kahvesi gelince bir sigara yakıp iki yudum içerek akşam gazetesini açtı.

Hindiçin'de yeni savaş başlamıştı. Telgrafta, "her iki tarafda ağır kayıp verdiler" diye bildirilmişti.

«Bir Japon balıkçı teknesi daha radyasyonla geri döndü»

Başka bir haber manşeti; "Yeni bir dünya savaşının gölgesi düşüyor yaşantımıza".

Sonra diğer haberleri okudu: bütçe açığı, eğitimin yükselmesi, bir fidye için kaçırılma olayı, bir te-

cavüz, üç intihar. İntiharlardan ikisi ekonomik nedenlerden, biri 30 diğeri 32 yaşında. Biri havagazını açarak, diğeri silahla intihar etmiş.

Başka bir sayfada okuduğu bir piyano resitalinin eleştirisi, moda için ve "Sosyete Haberleri": Önceki günkü kokteylde, bay ve bayan M.T. göz kamaştırıcıydılar, yine bayan B.G. çarpıcı güzellikte bir emprime elbise, şık bir şapka giymişti.

Bir sigara daha yakıp, küçük ilanlara göz gezdirdi.

SATILIK yeni, kullanışlı, müstakil ev; 4 oda, hol, mutfak, tam teşekküllü banyo ve tuvalet.

KİRALIK ciddi baylara oda; ikinci kat, güneşli ve havadar.

ARANIYOR satılık piyano...

Düşünceler, kafasında dolaşıp duruyordu.

İkinci Dünya Savaşının bitiminden sonra, üçüncü bir dünya savaşı ağırlığını hissettiriyordu. Bu arada kan dökülmeye devam ediliyordu; dün Kore'de, bugün Hindiçin'de, yarın ...

Elleriyle saçlarını karıştırıp, alnındaki terleri sildi. Sıcak değildi, ama terlemişti.

Savaş, hidrojen bombası, ekonomik nedenli intiharlar, "Sosyete Haberleri"... Yaşamımızın genel görüntüsü!

Savaştan sonra yaşamımızda, iyiye doğru değişen bir şey olmamıştı. Herşey önceden olduğu gibi aynıydı. Yeryüzündeki milyonlarca insan gibi kendisi de, savaştan sonra, bunca insanın kanı döküldükten sonra, bir şeylerin değişeceğini ummuştu. Barış nasıl gerçekleşecekti, savaş kâbusu nasıl dünyamıza gölge düşürmeyecekti artık. Ekonomik nedenli intiharlar nasıl olmayacaktı, nasıl...

Karanlık basıyordu. Karşıdaki mağazaların bazıları ışıklarını yakmıştı. Kahvedeki ışıklar açılmamıştı henüz, böyle yarı karanlık hoşuna gidiyordu.

Dünyada bugün hüküm süren karmaşalığı düşündü. Fikirler karmaşası, toplumsal karmaşa, karmaşa...

Şimdi bu düşüncelerin oluşmasında gazetenin bir suçu yoktu. Son zamanlarda bunları, bazen küçük bazen de büyük yoğunlukta düşünüyordu. Yaşamın karanlık yüzünü düşünüyordu. Barış, refah, pamuk ipliğiyle bağlıydı. Yoksulluk ve sefaleti düşünüyordu ve yüreklere yerleşen korkuyu.

Yanındaki aynada, yüzünü gördü. Alışılmış bir yüz, içindeki çalkantıdan hiçbir şey yansıtmıyordu.

Kendisi de son savaşta yer almış ve umut etmişti. Oysa şimdi umudu yoktu. Evet, umutsuzluğunu kendi benliğine itiraf etmekten korkmuyordu.

Yaşamında bir sürü umut kırıklığı vardı. O zamanlar umut etmişti... Sonra da umut etmişti...

Yıllar önce bir zamanlar komünizmi umut etmişti. Ama onda da umut kırıklığına uğramıştı. Şimdi hiçbir ideoloji için umudu yoktu!

Bir bardak su daha istedi. Değişik ideolojilerden umut kırıklığı elbetteki genel bir olguydu. Umut kırıklığından da öte, değişik ideolojilere karşı yorgunluk, ilgisizlik hissediyordu.

Anacaddeden sık sık geçen troleybüse, kalabalığa bakıyordu... Gazete önünde açık duruyordu. Bütün bunlar ve daha önce gördükleri: yeni bir savaşın gölgesi, Hindiçin, ekonomik nedenli iki intihar, "Sosyete Haberleri"...

«Sigara!...» bir seyyar satıcı içeri girdi.

Bir paket sigara aldı.

Gazetenin sekiz sayfasında: Yaşam. Ve O şimdi umutsuz bir insandı.

Yıllar öncesini, çocukluğunu hatırlardı. Bir gün kendi evlerinde teyzesi hastalanmıştı. Doktor odadan çıkarken, ciddi bir yüzle şöyle dedi:

«Umuttan başka bir şey yok!»

Şimdi ise kendisi böyle bir noktaya gelmişti.

«Umuttan başka bir şey yok!»

Umutsuzluğu ona korkunç göründü. Kahvede ona bakanlar, sokaktaki diğer insanlar onun hakkında düşünüp, aralarında "Bu adam umutsuz!" diye fısıldaşıyormuş gibi, bir işaret onu eleveriyor gibi. Sanki giyinikler arasında çıplak bir insan gibi.

Heyecanla yazdığı öyküleri düşündü. Günümüzün sorunlarına değiniyordu; savaşa, toplumsal mutsuzluğa... Şimdiye kadar onları yayınlamaya karar verememişti. Korkuyordu! Her iki tarafın da onu etiketlemesinden korkuyordu. Hayır, yayınlamalıydı. Etiketin canı cehenneme! O sadece bir insandı, başka hiçbir şey. Ne sağcı, ne solcu. Bir zamanlar umutlu bir insandı ve şimdi umutsuzdu ayrıca bunu söyleme zorunluğu hissediyordu. Elbette başkaları umutlu diye düşündü. Hiç şüphesiz umut var.

Gazeteye tekrar göz gezdirdi: Hindiçin, "Sosyete Haberleri", piyano resitali, ekonomik nedenli iki intihar, "Küçük ilanlar"...

ARANIYOR yazı makinası...

ARANIYOR gramafon...

ARANIYOR iyi durumda bir jip...

ARANIYOR orjinal İran halısı...

Ajandasını çıkardı; bir sayfa koparıp kurşun kalemiyle şöyle yazdı:

ARANIYOR umut

Altına isim ve adresini yazıp, garsona seslendi. Hesabı ödeyip ilanı vermek için doğruca gazeteye gitmek istiyordu. Onlara rica edecek; kesinlikle yarınki sayfada yer alması için ısrar edecekti.

MİTOS